

THÁO GỖ KHÓ KHĂN CHO CÁC TRUNG TÂM ỨNG DỤNG KHOA HỌC, CÔNG NGHỆ

Tự chủ là tất yếu

THANH TÚ

Theo Thông tư liên tịch số 36/2011/TTLT-BKHCN-BTC-BNV, bắt đầu từ tháng 1/2014, tất cả các trung tâm ứng dụng tiến bộ khoa học công nghệ trên toàn quốc sẽ chuyển sang cơ chế tự chủ, tự chịu trách nhiệm. Các chuyên gia cho rằng, đây là cơ hội cho các trung tâm tạo sự chuyển biến về chất, tăng cường sự chủ động, linh hoạt để nâng cao hiệu quả hoạt động, cũng như đóng góp tích cực hơn cho sự phát triển khoa học công nghệ và kinh tế - xã hội ở các địa phương. Tuy nhiên, còn nhiều khó khăn, vướng mắc cần tháo gỡ để các trung tâm chuyển sang cơ chế mới hoạt động hiệu quả hơn.

CƠ HỘI VÀ THÁCH THỨC

Theo báo cáo của Cục Ứng dụng và Phát triển công nghệ (Bộ Khoa học và Công nghệ), chỉ tính từ năm 2011 đến hết năm 2012, có gần 120 đề tài và 227 dự án đã và đang được triển khai tại 61 trung tâm ứng dụng tiến bộ khoa học công nghệ cả nước, tập trung vào các lĩnh vực nông nghiệp, công nghệ sinh học, thủy sản, tiết kiệm năng lượng, xử lý môi trường, vật liệu mới... Tổng kinh phí dành cho các đề tài, dự án được phê duyệt là hơn 450 tỷ đồng, trong đó tổng số kinh phí đã được cấp đạt gần 210 tỷ đồng. Riêng về dịch vụ tư vấn và chuyển giao công nghệ đã có 33/61 trung tâm thực hiện hơn 2.400 hợp đồng dịch vụ tư vấn và chuyển giao công nghệ trong nhiều lĩnh vực, như: nông nghiệp, công nghệ sinh học, môi trường. Tổng giá trị của các hợp đồng này xấp xỉ 50 tỷ đồng. Như vậy có thể thấy, nhu cầu ứng dụng và chuyển giao công nghệ ở các địa phương không nhỏ.

Tuy nhiên, theo đánh giá chung, hoạt động ứng dụng và chuyển giao công nghệ về địa phương vẫn chưa thực sự đáp ứng nhu cầu của hoạt

động kinh tế - xã hội các địa phương. Các trung tâm còn gặp nhiều khó khăn, lúng túng trong việc tổ chức triển khai các hoạt động; kinh phí hoạt động phụ thuộc chủ yếu vào ngân sách nhà nước, chưa thu hút, khai thác hiệu quả nguồn lực ngoài ngân sách. Các trung tâm ở địa phương hoạt động còn kém hiệu quả do vẫn còn gặp nhiều khó khăn, chưa được đầu tư một cách đồng bộ để thực hiện yêu cầu, nhiệm vụ. Chẳng hạn như: Cơ sở hạ tầng còn hạn chế; thiếu trang thiết bị, hoặc thiết bị lạc hậu, không đồng bộ. Các trung tâm còn thiếu các nguồn lực để thực hiện các đề tài, dự án có tính ứng dụng cao vào thực tiễn, thí điểm chuyển giao công nghệ; việc triển khai ứng dụng và chuyển giao công nghệ ở vùng sâu, vùng xa, vùng có điều kiện kinh tế - xã hội khó khăn lại càng khó khăn hơn. Ngoài ra, nguồn nhân lực của các trung tâm còn thiếu và yếu. Nguồn đầu tư tài chính cho trung tâm cũng luôn thiếu hoặc không ổn định. Bên cạnh đó, cơ chế tài chính chưa rõ ràng, chưa có những chính sách đãi ngộ thỏa đáng khuyến khích cán bộ kỹ thuật có trình độ cao, có kinh nghiệm yên tâm công tác. Giám đốc Sở Khoa

học Công nghệ Hải Phòng Nguyễn Văn An còn băn khoăn về vị trí, vai trò và địa vị pháp lý của các trung tâm ứng dụng trong hệ thống khoa học. Đây chính là điều khiến cho các địa phương gặp khó khăn, lúng túng khi triển khai hoạt động. Nếu nói chức năng của trung tâm này là ứng dụng, vậy ứng dụng của trung tâm có điểm khác gì so với ứng dụng ở chỗ khác, bởi có rất nhiều hệ thống khuyến nông, khuyến công,... cũng làm ứng dụng. Do đó, bài toán đầu tiên là phải quy hoạch, sắp xếp lại tổ chức khoa học công nghệ đang chồng chéo, lẫn lộn lẫn nhau.

Vì vậy, việc quy định đến đầu năm 2014, các trung tâm ứng dụng và chuyển giao tiến bộ khoa học và công nghệ trên toàn quốc chuyển sang cơ chế tự chủ, tự chịu trách nhiệm, là nhằm chuyển mạnh quản lý khoa học và công nghệ từ cơ chế hành chính, bao cấp sang cơ chế thị trường. Đây là cơ hội, nhưng cũng là thách thức để các trung tâm chủ động cơ cấu, sắp xếp, tổ chức lại hoạt động nhằm nâng cao hiệu quả và sức cạnh tranh, từ đó, có thể tự đứng vững bằng chính hoạt động nghiên cứu và chuyển giao của mình.

TỰ CHỦ LÀ TẤT YẾU

Luật Khoa học và Công nghệ (sửa đổi) đã vừa được thông qua tại kỳ họp thứ 5 Quốc hội khóa XIII. Đây là cơ sở pháp lý quan trọng cho việc phát triển khoa học công nghệ, đổi mới đồng bộ cơ chế tài chính, góp phần tiết kiệm chi phí đầu vào, nâng cao chất lượng của các sản phẩm nghiên cứu. Điều 54 của Luật quy định: Áp dụng khoản chi đối với nhiệm vụ khoa học và công nghệ sử dụng ngân sách nhà nước, mua kết quả nghiên cứu khoa học và phát triển công nghệ. Bên cạnh đó, nhằm huy động tối đa nguồn đầu tư ngoài ngân sách Nhà nước cho phát triển khoa học và công nghệ. Điều 59 của Luật quy định: Doanh nghiệp khoa học và công nghệ được hưởng ưu đãi gồm: Được cơ quan quản lý nhà nước có thẩm quyền xem xét, giao quyền sử dụng hoặc quyền sở hữu kết quả khoa học và công nghệ, tài sản trí tuệ thuộc sở hữu nhà nước; Được miễn, giảm thuế thu nhập doanh nghiệp như doanh nghiệp thành lập mới từ dự án đầu tư thuộc lĩnh vực công nghệ cao kể từ khi có thu nhập chịu thuế theo quy định của Chính phủ; Được miễn lệ phí trước bạ khi đăng ký quyền sử

dụng đất, quyền sở hữu nhà; được ưu tiên thuê đất, cơ sở hạ tầng trong các khu công nghiệp, khu chế xuất, khu kinh tế, khu công nghệ cao; Được hưởng các chính sách ưu đãi về tín dụng đầu tư của Ngân hàng Phát triển Việt Nam, Quỹ Đổi mới công nghệ Quốc gia và các quỹ khác để thực hiện dự án đầu tư sản xuất, kinh doanh.

Để thực hiện tốt mục tiêu này, nhiều ý kiến cho rằng, thời gian tới, Bộ Khoa học và Công nghệ cần tạo điều kiện, tháo gỡ khó khăn, vướng mắc để các trung tâm ứng dụng tiến bộ khoa học công nghệ các địa phương đẩy mạnh nghiên cứu và chuyển giao công nghệ. Bộ Khoa học và Công nghệ cần phối hợp với các địa phương đưa ra những giải pháp, cơ chế thúc đẩy thực sự cả về tiềm năng, nguồn nhân lực cho các trung tâm.

Theo ông Đặng Huy Hậu - Phó Chủ tịch UBND tỉnh Quảng Ninh, khi mà tiềm năng về nhân lực còn yếu thì nhu cầu trước mắt là tập trung ứng dụng và chuyển giao công nghệ, tăng cường đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị, có nguồn kinh phí ổn định hàng năm và có cơ chế chính sách phù hợp với việc ứng dụng công nghệ. Tỉnh đã giao cho Trung tâm Công

nghệ thông tin và Truyền thông Quảng Ninh tập trung vào hoàn thiện công nghệ, ứng dụng và triển khai thử nghiệm phù hợp với năng lực của trung tâm; Tạo điều kiện để Trung tâm xây dựng và thực hiện các nhiệm vụ có trọng tâm, theo định hướng của địa phương.

Ở mỗi địa phương, việc chuyển đổi các trung tâm sang hoạt động theo cơ chế tự chủ, tự chịu trách nhiệm lại có sự khác nhau. Chính điều này dẫn đến việc thiếu thống nhất từ trung ương đến địa phương. Các chuyên gia cho rằng, để tạo sự thống nhất, Bộ Khoa học và Công nghệ cần có khung chính sách và quy định chung trong toàn quốc về chuyển giao công nghệ, để các trung tâm có một căn cứ pháp lý chuyển đổi, định hình hoạt động. Theo ông Trần Tuấn - Giám đốc Trung tâm Chuyển giao công nghệ và Kiểm định, kiểm nghiệm Thừa Thiên - Huế, để các trung tâm tự chủ, nhất là tự chủ về tài chính, các địa phương cần phân bổ đủ kinh phí cho khoa học công nghệ. Để làm được điều này, cần làm rõ cơ chế tài chính, phân bổ cho khoa học hàng năm là bao nhiêu; tránh tình trạng phân bổ kinh phí thiếu, không đúng, không kịp thời dẫn đến chuyển giao khoa học công nghệ về các địa phương khó khăn. Ông Chu Xuân Tiến - Giám đốc Trung tâm Ứng dụng tiến bộ khoa học - công nghệ Lạng Sơn cho rằng, các trung tâm cần chủ động xây dựng các đề án nhằm nâng cao năng lực hoạt động, trở thành đầu mối ứng dụng tiến bộ khoa học và công nghệ vào sản xuất và đời sống của địa phương, có đủ năng lực tư vấn, hỗ trợ chuyển giao công nghệ trên địa bàn.

Việc tự chủ, tự chịu trách nhiệm đối với các tổ chức nghiên cứu, phát triển khoa học công nghệ là một chủ trương của Đảng và Nhà nước ta. Để tăng hiệu quả hoạt động, các trung tâm ứng dụng và chuyển giao khoa học kỹ thuật ở các địa phương không còn con đường nào khác, bên cạnh sự hỗ trợ của Nhà nước, tất yếu phải tự chủ và chủ động trong các hoạt động của chính mình. ❖